

*Andrzej Siemaszko (red.), Beata Gruszczyńska, Marek Marczewski, ■
Paweł Ostaszewski, Dagmara Woźniakowska-Fajst*

**STALKING W POLSCE.
ROZMIARY – FORMY – SKUTKI.
RAPORT Z BADANIA
NT. UPORCZYWEGO NĘKANIA**

**1. Zarys problemu i skala zjawiska uporczywego nękania
w innych krajach¹**

Psychologowie, prawnicy i kryminolodzy badający zjawisko stalkingu posługują się wieloma jego definicjami. Według definicji amerykańskiego psychologa J. Reid Meloy'a stalking jest formą złośliwego i powtarzającego się prześladowania i dokuczania drugiej osobie, przy czym zachowanie to wzbudza w pokrzywdzonym poczucie zagrożenia². D. Westrupp, mówi, że „stalking jest zbiorem zachowań (*constellation of behavior*), które: a) są powtarzalnie i bezpośrednio kierowane do określonej osoby (celu); b) postrzegane są przez nią (cel) jako niepożądane i natrętne; c) wywołują u nękanej osoby niepokój lub strach”³. Stalking jest zachowaniem charakteryzującym się powtarzającymi się próbami nawiązania kontaktu z inną osobą w sposób, który wywołuje cierpienie lub

¹ Autorzy dziękują pani prof. Zofii Ostrihanskiej za cenne uwagi do niniejszego tekstu.

² R. J. Meloy, *The Psychology of Stalking*, Academic Press, San Diego 1998, s. 2.

³ D. Westrupp, *Applying Functional Analysis to Stalking Behavior*, [w:] J. R. Meloy (red.), *The Psychology of Stalking: Clinical and Forensic Perspectives*, Academic Press, San Diego 1998, s. 276–277.

uzasadniony lęk. Poprzez „stalking” autorzy rozumieją takie zachowanie, które charakteryzuje się próbami stworzenia, odbudowania czy narzucenia związku (*relationship*) innej osobie, podczas gdy ta osoba uprzednio wyraźnie wyraziła swój brak zainteresowania (...)⁴. Najszerszą definicję podaje Lambèr Royakkers: „stalking jest formą psychicznej napaści, w której sprawca w sposób powtarzalny i niepożądany przez ofiarę, burząc jej spokój, wdzierając się do sfery prywatności tejże osoby, z którą nic go nie łączy (albo już nie łączy) z pobudek wskazujących na uczuciowe podłoże działań”⁵.

Wydaje się, że słowo *stalking* (z ang. *to stalk*: „tropić, podchodzić, śledzić, prześladować”⁶) zaczyna wchodzić do języka polskiego nietłumaczone, wymawiane jednak po polsku. Spotyka się także takie określenia, jak „przemoc emocjonalna”⁷ (co jest pojęciem bardzo szerokim), „nękanie na tle emocjonalnym”, „prześladowanie na tle emocjonalnym” czy też „uporczywe nękanie”⁸. To ostatnie sformułowanie zostało użyte w niniejszym badaniu: respondenci byli pytani właśnie o to, czy byli ofiarami uporczywego nękania.

Stalking wyraża się najczęściej w następujących zachowaniach:

- uporczywe wydzwanianie, „głuche” telefony, wydzwanianie po nocach,
- kręcenie się w okolicy domu ofiary,
- nawiązywanie kontaktu za pomocą osoby trzeciej,
- wypytywanie o ofiarę w jej otoczeniu,
- wystawanie pod drzwiami/domem/pracą,
- wysyłanie listów, maili, SMS-ów, prezentów,
- składanie w imieniu ofiary zamówień (np. pocztowych),
- śledzenie/kontrolowanie ofiary,
- oszczerstwa (rozsyłanie fałszywych informacji, plotek),
- włamanie do domu/samochodu ofiary,
- kradzież rzeczy należących do ofiary,
- nękanie rodziny i przyjaciół ofiary,
- napaści i pobicia rodziny i przyjaciół ofiary.

⁴ P. E. Mullen, M. Pathé, R. Purcell, *Stalkers and their Victims*, Cambridge University Press, wyd. 2, 2009, s. 10.

⁵ Tłumaczenie na język polski za: M. Szpond, *Kryminologiczna problematyka stalkingu*. Niepublikowana praca magisterska, s. 9.

⁶ *Wielki słownik polsko-angielski*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Oxford University Press, 2002, s. 1138.

⁷ N. Osica, *O stalkingu szerzej*, „Niebieska Linia” 3/56/2008, s. 9–11.

⁸ M. Szpond, *Stalking – nękanie*, strona internetowa: <http://www.kobietaiprawo.pl/stalking--nekanie.html> z dnia 10.03.2009 r.

Wyniki badań mających na celu oszacowanie skali zjawiska stalkingu różnią się w poszczególnych krajach dość znacznie. Wpływ na te rozbieżności ma zapewne przyjęta przez badaczy definicja stalkingu, odmienna metodologia badań, sposób doboru i wielkość próby, ale także różny temperament mieszkańców poszczególnych krajów.

W Anglii i Walii 12% badanych przyznało, że doświadczyli powtarzającego się nękania, w Szwecji zaś odsetek ten wyniósł 9%, z czego trzy czwarte stanowiły kobiety⁹. Inne brytyjskie badanie pokazało, że ofiarami stalkingu czuło się 19% badanych kobiet i 12% badanych mężczyzn¹⁰.

W Niemczech 12% respondentów oświadczyło, że byli ofiarami stalkingu co najmniej raz w życiu. Około 85–87% ofiar było kobietami, a w połowie przypadków sprawcy nękali byłych partnerów¹¹.

Badanie włoskie pokazało, że 20% respondentów doświadcza lub doświadczyło aktów charakteryzujących stalking. W 80% przypadków ofiarą była kobieta, w 90% istniała relacja znajomości między ofiarą a napastnikiem. W 50% przypadków napastnikiem był partner (mąż, narzeczony, kochanek, sympatia) lub były partner. Średni okres prześladowania wynosił 1,5 roku¹².

Jedynе polskie badanie na temat stalkingu zostało przeprowadzone w 2006 r. na próbie 2 tysięcy osób¹³. Okazało się, że 12% respondentów jest lub było ofiarą aktów stalkingu. W 88% przypadków istnieje relacja znajomości między napastnikiem a ofiarą (w 58% przypadków napastnikiem był/a partner/ka). Ofiarami stalkingu, podobnie jak w innych krajach, padają przede wszystkim kobiety (72%), a prześladowcami częściej są mężczyźni (82%). Średni okres prześladowania to półtora roku. Dla 81% ofiar nękanie trwało od kilku miesięcy do dwóch lat, najdłuższy zaś okres wynosił osiem lat.

Z powyższych badań wynikają dwa spostrzeżenia: 1) ofiarami stalkingu padają częściej kobiety niż mężczyźni, 2) zjawisko stalkingu ma najczęściej

⁹ *Stalking in Sweden. Prevalence and prevention*, The Swedish National Council for Crime Prevention, Edita Norstedts, 2006, s. 8–9.

¹⁰ F. Pakes, J. Winstone, *Psychology and Crime*, Willan Publishing, 2007, s. 120.

¹¹ *Protecting women from the new crime of stalking: a comparison of legislative approaches within the European Union*; na stronie internetowej:

http://stalking.medlegmo.unimo.it/RAPPORTO_versione_finale_011007.pdf, s. 87.

¹² Ze strony internetowej Observatorio Nazionale Stalking: <http://www.stalking.it/page.php?area=6&sez=28>, lipiec 2009 r.

¹³ J. Skarżyńska-Sernaglia, *Stalking: od miłości do zbrodni – nowe wyzwanie dla psychologii, kryminologii i zespołów interdyscyplinarnych przeciwdziałających przemocy*, [w:] E. Szafrąńska, A. Szoltek, *Psychologia na rzecz bezpieczeństwa publicznego*, Szczytno 2009; J. Skarżyńska-Sernaglia, *Stalking w Polsce – występowanie i charakterystyka zjawiska*, ze strony internetowej Psychologia.net: <http://psychologia.net.pl/artukul.php?level=415>, sierpień 2009 r.

miejsce między osobami blisko ze sobą związanymi emocjonalnie: aktualnymi lub byłymi partnerami (ok. połowa przypadków)¹⁴. Istnieje więc silny związek między nękaniami na tle emocjonalnym a przemocą domową, a wiele cech charakteryzujących ofiary i sprawców jest wspólnych dla obu tych zjawisk. Ponadto, wiele kobiet cierpiących z powodu przemocy domowej obawia się odejścia od sprawcy, lękając się właśnie kontynuowania przez niego przemocy w formie stalkingu.

Do grup szczególnego ryzyka staną się ofiarą uporczywego nękania należą również osoby młode, samotne, studenci¹⁵ oraz przedstawiciele tych grup zawodowych, które – z racji wykonywanych profesji – wchodzą w częste interakcje z innymi ludźmi (lekarze, prawnicy, nauczyciele)¹⁶.

2. Metodologia badania

Stalking, czyli uporczywe nękanie, nie jest – jak już wspomniano – w naszym kraju przedmiotem systematycznych badań opinii publicznej. Brakuje więc trafnych i rzetelnych narzędzi pomiaru, zweryfikowanych w polskich warunkach społeczno-kulturowych.

Zrodziło to konieczność opracowania oryginalnego narzędzia pomiaru, odnoszącego się m.in. do następujących kwestii:

- rozmiary zjawiska,
- formy zachowań,
- charakterystyka ofiar,
- emocjonalne, fizyczne i życiowe skutki,
- ocena powagi czynów,
- informacje o sprawcach (płeć, wiek, relacja do ofiary),
- pomoc udzielana ofiarom,
- potrzeba penalizacji.

Kwestionariusz zawierał, co należy z naciskiem podkreślić, dość wąską definicję uporczywego nękania. Brzmiała ona następująco: „zjawisko uporczywego nękania ma wymiar osobisty – sprawcy nie mają żądań materialnych, ale chcą nawiązać kontakt bądź uprzykrzyć swej ofierze życie. Wielokrotne powtarzające się różne zachowania – np. niechciane telefony, listy, e-maile, prezenty, wystawianie przed domem, pracą, śledzenie, czy rozpowszechnianie plotek itp. – mogą denerwować, wzbudzać niepokój lub nawet lęk, prowadząc do tego, że ofiara czuje się prześladowana, osaczona. Motywem uporczywego nękania może być np. zazdrość, zawód miłosny, nienawiść, spory rodzinne, czy sąsiedzkie.”

¹⁴ F. Pakes, J. Winstone, *Psychology...*, s. 121.

¹⁵ Ibidem, s. 120.

¹⁶ B. Hołyst, *Psychologia kryminalistyczna*, Lexis Nexis, Warszawa 2004, s. 733.

Na początku wywiadu ankieterzy mieli również informować respondentów, że w operacyjnej definicji uporczywego nękania nie mieszczą się działania uprawionych organów (np. policji, straży miejskiej, kuratorów), a nawet handlowców i akwizytorów. Należało też pomijać otrzymywanie niechcianej korespondencji (np. ulotek i innych materiałów reklamowych) oraz mobbing w pracy¹⁷.

Dodatkowo, w instrukcji dla ankieterów, ponownie wyjaśniono, co nie stanowi uporczywego nękania. Obok wyżej wskazanych sytuacji i zachowań, podkreślono również wyraźnie, że stalkingiem nie jest „działanie / ciąg działań mających na celu odzyskanie czy wyłudzenie pieniędzy bądź jakichś rzeczy, dóbr materialnych (ruchomości, czy nieruchomości) – niezależnie od tego, czy osoba ta działałaby w imieniu prawa (jak np. policjant, kurator, komornik itp.), czy na granicy prawa / niezgodnie z prawem (prześladujący wierzyciel żądający oddania rzekomego długu wraz z narastającymi odsetkami)”, a więc jakiegokolwiek działanie z pobudek materialnych.

Koncepcję badania i projekt kwestionariusza opracował zespół pracowników Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości oraz Katedry Kryminologii i Polityki Kryminalnej Instytutu Profilaktyki Społecznej i Resocjalizacji UW. Zespołem badawczym kierował dyrektor IWS prof. dr hab. Andrzej Siemaszko.

Badanie w terenie zostało przeprowadzone przez Ośrodek Badania Opinii Publicznej (TNS – OBOP) pod koniec grudnia 2009 r. na reprezentatywnej, losowej próbie gospodarstw domowych. Zastosowano technikę wywiadu telefonicznego (CATI). W wylosowanym gospodarstwie pełnoletni respondent był dobierany do badania przy zastosowaniu metody ostatnich urodzin. Zrealizowano ogółem 10 200 wywiadów. Jak na warunki polskie, próba jest więc bardzo duża, co zwiększa niewątpliwie wiarygodność uzyskanych rezultatów. W tysiąc-osobowej typowej próbie stosowanej w badaniach opinii publicznej błąd pomiaru wynosi z reguły ok. 3%, w niniejszej zaś 1%, jest więc trzykrotnie mniejszy.

Ogółem 1035 respondentów zadeklarowało, że było ofiarami uporczywego nękania. W celu jednak dalszego zwiększenia wiarygodności danych, z kolejnych analiz wykluczono 37 przypadków, w których respondenci, mimo złożonej deklaracji, że byli ofiarami stalkingu, nie odpowiadali pozostałym kryteriom definicji uporczywego nękania. Odrzucono więc przypadki, w których wystąpiły łącznie następujące okoliczności: osoba została pokrzywdzona tylko jednym czynem (stalking jest raczej zachowaniem wieloczynowym), zdarzenie trwało krócej niż tydzień, nie wywołało żadnych skutków (ani fizycznych, ani psychicznych, ani finansowych), a sam badany ocenił, że powaga czynu była niewielka.

¹⁷ W instrukcji dla ankieterów zamieszczono ponadto roboczą definicję mobbingu.

Z bazy danych ofiar wykluczono również tych respondentów, którzy na pytanie, czy byli ofiarą uporczywego nękania, udzielili odpowiedzi „nie pamiętam”. Ponadto w dalszych analizach nie uwzględniano także innych odpowiedzi typu: „trudno powiedzieć”, „nie mam zdania”, „nie chcę o tym mówić”, „odmawiam odpowiedzi”. W wyniku tych zabiegów „próba ofiar” liczyła ostatecznie 999 osób.

Badaniami nie były objęte dzieci i młodzież, które jednak również mogą być ofiarami stalkingu.

Za podstawowy miernik nasilenia stalkingu w Polsce przyjęto wskaźnik wiktyimizacji, czyli iloraz liczby ofiar do liczby badanych. Obok ogólnego wskaźnika zastosowano wskaźniki wiktyimizacji odnoszące się do poszczególnych kategorii demograficzno-społecznych, to jest między innymi płci, wieku, miejsca zamieszkania, stanu cywilnego itp.

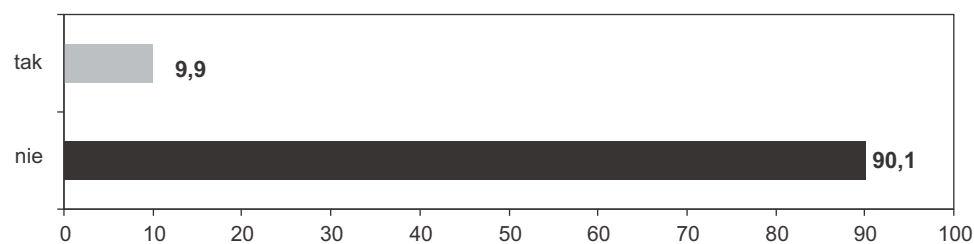
W aneksie, dla niektórych kategorii, dodatkowo przedstawiono odsetki odnoszące się do ogółu ofiar.

3. Uporczywe nękanie w Polsce

3.1. Rozmiary

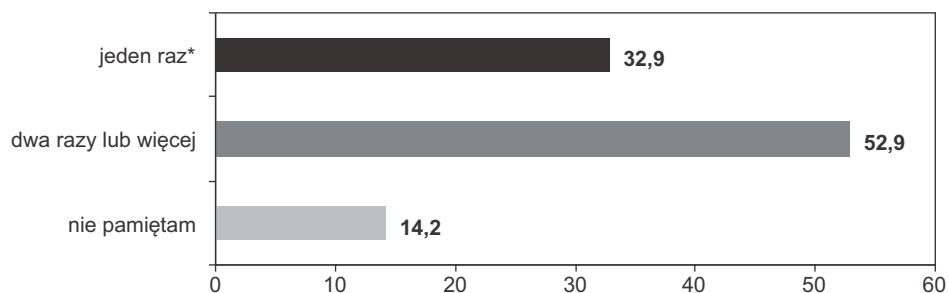
Niemal co dziesiąty respondent (9,9%) odpowiedział twierdząco na pytanie, czy był ofiarą uporczywego nękania. Oznacza to, że ofiarami tego procederu padło (kiedykolwiek w życiu) ponad trzy miliony dorosłych Polaków¹⁸.

Wykres 1. Ofiary uporczywego nękania (odsetki)

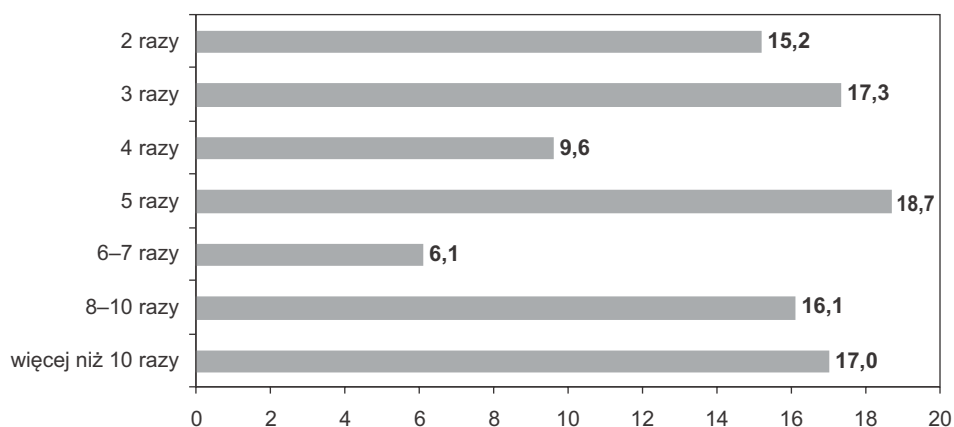
W przeszło połowie przypadków nękanie miało miejsce więcej niż raz, a niemal 80% ofiar doświadczyło tego w ciągu ostatnich pięciu lat.

¹⁸ Przedział ufności z pięcioprocentowym błędem wynosił od 9,3% do 10,5%, co odpowiada liczbie od 2 868 999 do 3 226 301 dorosłych Polaków.

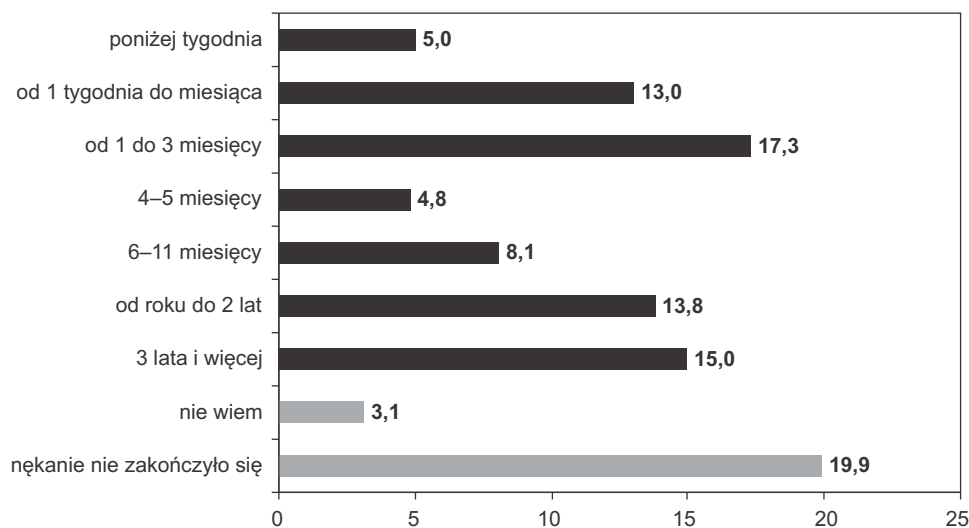
Wykres 2. Ofiary jednokrotne i wielokrotne (odsetki)

* Kategoria ta obejmuje sekwencję różnych zachowań prześladowczych.

W grupie osób, które doświadczyły nękania wielokrotnie, najczęściej miało to miejsce od dwóch do pięciu razy (niemal 61% przypadków). W 17% przypadków ofiary były nękane więcej niż 10 razy.

Wykres 3. Ofiary wielokrotne (odsetki)

Co piąta ofiara oświadczyła, że uporczywe nękanie trwa nadal. Co trzecia zmagająca się z prześladowaniem ponad tydzień, ale nie dłużej niż trzy miesiące. Im dłużej trwa nękanie, tym poważniejsze skutki może wyrzucić na zdrowiu psychicznym i fizycznym ofiary. Z przeprowadzonego badania wynika zaś, że dość duża jest grupa osób, które borykały się z uporczywym nękaniami dłużej niż rok (niemal 30%). Szczególnie niepokojące jest jednak to, że 15% ofiar dręczono przez okres co najmniej trzech lat.

Wykres 4. Czas trwania uporczywego nękania (odsetki)

O sporym nasileniu uporczywego nękania w naszym kraju świadczy również – pośrednio – nadspodziewanie wysoki (ponad 13) odsetek badanych, którzy słyszeli o osobach prześladowanych wśród członków swej rodziny lub znajomych.

3.2. Formy

Najczęstszym sposobem szykanowania ofiar było rozpowszechnianie oszczerstw, kłamstw i plotek na jej temat (doświadczyło tego niemal 70% pokrzywdzonych), następnie nawiązywanie kontaktu z wykorzystaniem osoby trzeciej (doświadczyła tego przeszło połowa ofiar), grożenie i szantażowanie pokrzywdzonego (w połowie przypadków) oraz częste telefony, niejednokrotnie głucho lub nocne (prawie połowa nękanych). Przeszło co trzecia pokrzywdzona osoba musiała zmierzyć się z takimi zachowaniami, jak otrzymywanie niechcianych listów, e-maili, SMS-ów czy wiadomości głosowych, groźby i zaczepki kierowane do przyjaciół ofiary oraz śledzenie. Wyżej wymienione zdarzenia miały miejsce wielokrotnie: najczęściej kilka bądź kilkanaście razy. W niemal co czwartym przypadku sprawca lub sprawcy niszczyli rzeczy należące do ofiary. Niepokojące jest także to, że ponad 1/5 sprawców użyła w stosunku do swoich ofiar przemocy, a 4% usiłowało ofiarę zgwałcić bądź dokonało tego czynu. Interesujący jest ponadto brak wyraźnych różnic, jeżeli chodzi o związek formy prześladowania i płci ofiary: zarówno kobiety, jak i mężczyźni nękani są na podobne sposoby.

Główny problem z zapewnieniem ofierze odpowiedniej ochrony prawnej polega na tym, że niektóre z wyżej wymienionych zachowań są przestępstwami,

Wykres 5. Formy uporczywego nękania (odsetki)*

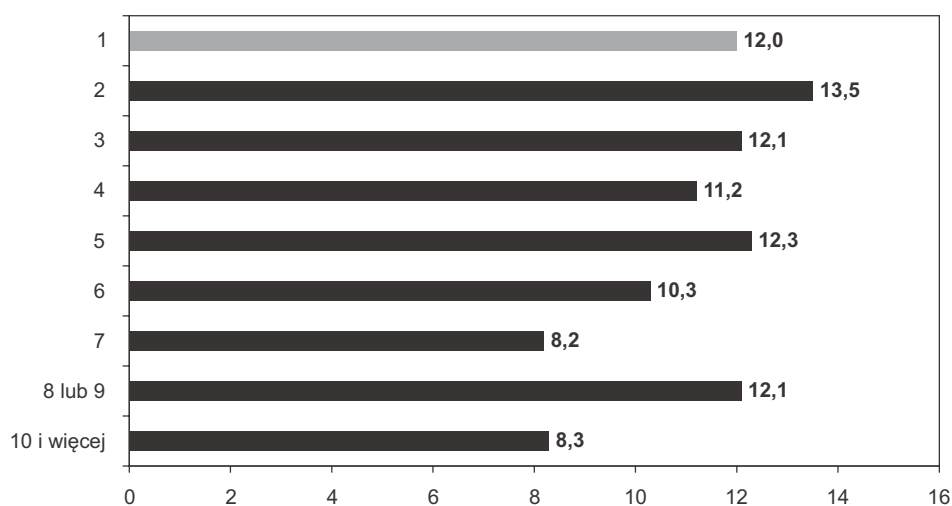
* Odsetki nie sumują się do 100, gdyż respondenci mogli wskazać więcej niż jeden sposób uporczywego nękania.

inne zaś (np. śledzenie, wielokrotne podejmowanie prób nawiązania kontaktu czy zasypywanie ofiary niechcianą korespondencją) nie są przez prawo zakazane. Niemniej, powtarzane wielokrotnie, niosą dla ofiary dotkliwe konsekwencje, którym nie można przeciwdziałać na drodze prawa karnego. Tragedia ofiar stalkingu polega więc na tym, że prześladowca może je zastraszyć, zmusić do zmiany zwyczajów, planów, życia w nieustannym lęku oraz spowodować ogromne nieraz cierpienia psychiczne poprzez działania, które w prawie polskim są indyferentne.

W literaturze podkreśla się, że uporczywe nękanie jest zachowaniem wieloczynowym. Niniejsze badanie potwierdza te ustalenia. Tylko 12% pokrzyw-

dzonych stwierdziło, że sprawca szykanował ich wyłącznie w jeden sposób. Najczęściej byli nękanymi w kilku formach: od dwóch do siedmiu (68%). Pozostali doświadczyli nękania na więcej sposobów.

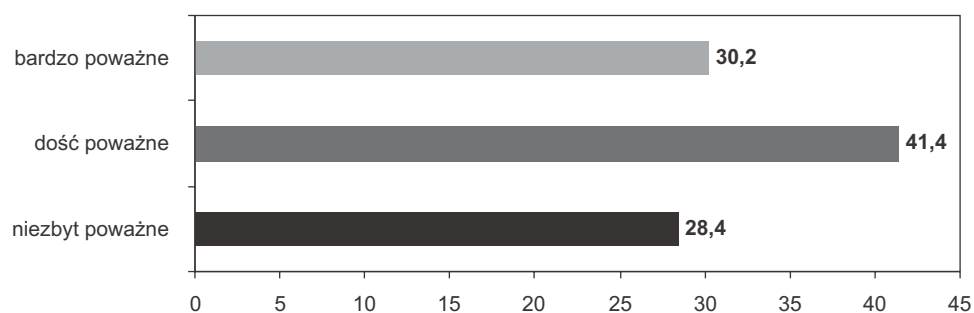
Wykres 6. Liczba form uporczywego nękania (odsetki)

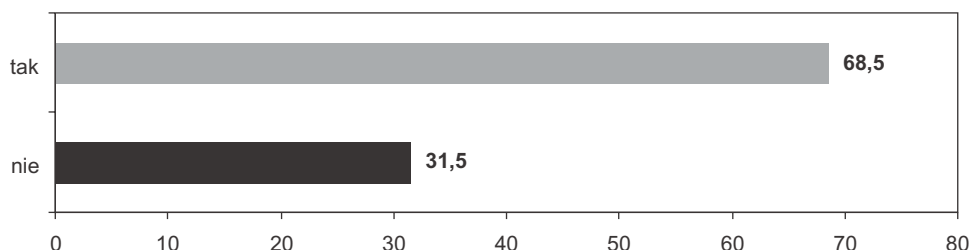
3.3. Skutki

Blisko 3/4 ofiar stalkingu, a więc nadspodziewanie dużo, ocenia ostatecznie uporczywe nękanie jako (bardzo lub dość) poważne.

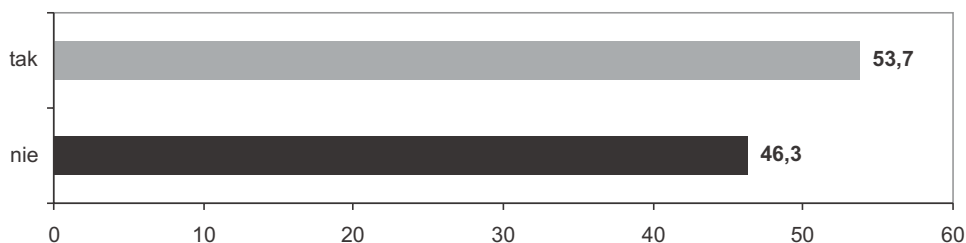
Wykres 7. Ocena powagi uporczywego nękania (odsetki)

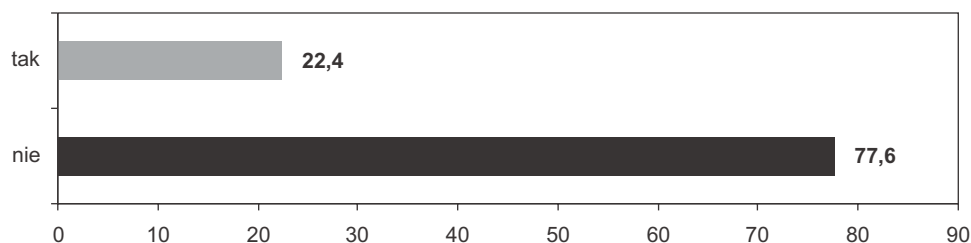
Zbliżony ich odsetek (niepełna 70) deklarował przy tym, że ostatecznie uporczywe nękanie wywarło psychiczne, fizyczne bądź inne „życiowe” skutki.

Wykres 8. Negatywne skutki uporczywego nękania ogółem (odsetki)

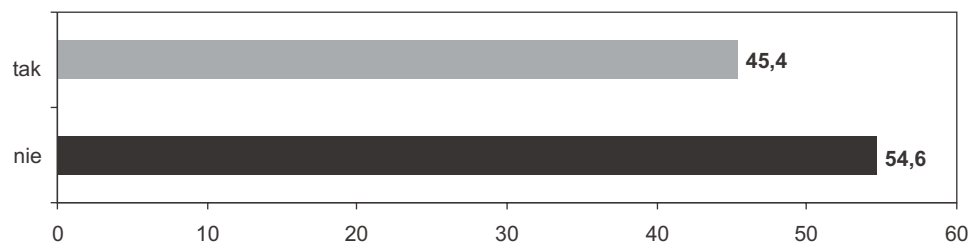
Ponad połowa pokrzywdzonych miała w związku z ostatnim zdarzeniem problemy emocjonalne lub inne natury psychicznej. Ofiary stalkingu wskazywały najczęściej na przygnębienie/depresję, na utratę poczucia bezpieczeństwa i strach, a także na złość i irytację (po 70% wskazań). Co trzecia ofiara obawiała się wyjścia z domu, co czwarta zaś – deklarowała objawy agresji lub rozkojarzenia. Podkreślić przy tym należy, że nadspodziewanie wiele ofiar odczuwało symptomy dość poważnych zaburzeń sfery psychiki: aż co dziewiąta – myśli lub próby samobójcze, co piąta – ataki paniki, i również co dziewiąta – natręctwo myśli i urojenia.

Wykres 9. Problemy emocjonalne lub psychiczne (odsetki)

Dolegliwości fizyczne deklarowała co czwarta ofiara ostatniego uporczywego nękania. 3/4 wskazywało na bóle głowy, serca, żołądka, 2/3 zaś na bezsenność i zaburzenia snu. Objawy zmęczenia, osłabienia towarzyszyły blisko 60% ofiar stalkingu, powyżej 40% wskazań odnosiło się zaś do zaburzeń łaknienia (utrata lub zwiększenie apetytu). Jedna piąta wskazań odnosiła się zaś do innych objawów psychosomatycznych (wymioty, biegunki, nudności). Warto także podkreślić, że aż 1/4 wskazań odnosi się do agresji fizycznej ze strony prześladowcy (zranienia zadane przez sprawcę).

Wykres 10. Dolegliwości fizyczne (odsetki)

O powadze fizycznych lub psychicznych dolegliwości będących następstwem ostatniego uporczywego nękania świadczy również bardzo wysoki odsetek (45%) badanych ofiar, które były zmuszone korzystać z pomocy lekarskiej.

Wykres 11. Korzystanie z pomocy lekarskiej (odsetki)

Stalking rzutuje również negatywnie na funkcjonowanie ofiar w różnych sferach aktywności (zawodowej lub osobistej), zmuszając je najczęściej do zmiany, nieraz dość dramatycznej, dotychczasowego trybu życia oraz ponoszenia dodatkowych kosztów.

Co szósta ofiara wskazała, że w wyniku ostatniego uporczywego nękania utraciła lub zmieniła pracę, co dziewiąta zaś była zmuszona do zmiany miejsca zamieszkania. Aż co druga ofiara stalkingu zadeklarowała unikanie pewnych miejsc, ludzi lub sytuacji, ponad 40% zaś wskazało na pogorszenie się funkcjonowania w życiu zawodowym lub rodzinnym.

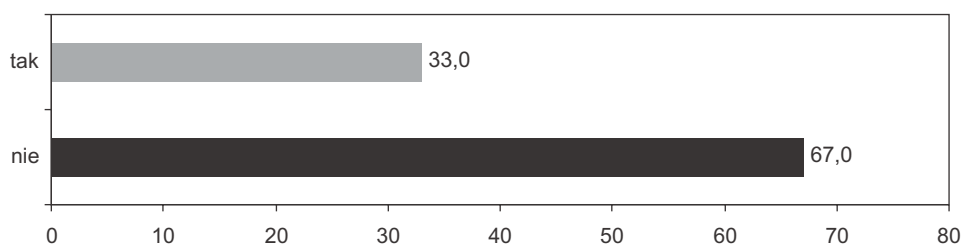
Na koszty leczenia bądź terapii wskazywała przeszło 1/4 ofiar uporczywego nękania, co piąta zaś – na koszty porad prawnych.

Stalking powoduje też wzrost spożycia używek (35% wskazań odnosiło się do papierosów, niespełna 11% – do alkoholu) oraz zażywania leków uspokajających lub narkotyków (blisko 1/4 deklaracji).

Spośród wszystkich wyborów odnoszących się do problemów wynikających z ostatniego uporczywego nękania najwięcej było deklaracji wskazujących na konieczność zmiany stylu życia (niespełna 40%), 1/3 wskazuje na pogorsze-

nie się jakości życia, 1/4 zaś – na koszty ponoszone w związku ze stalkingiem (porady prawne itp.)

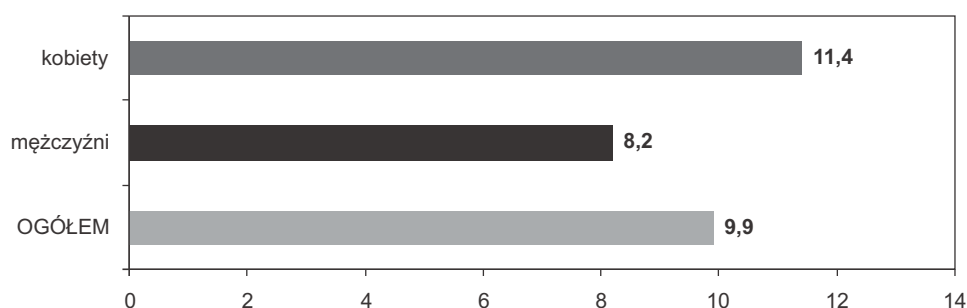
Wykres 12. Problemy życiowe lub finansowe (odsetki)

3.4. Charakterystyka ofiar

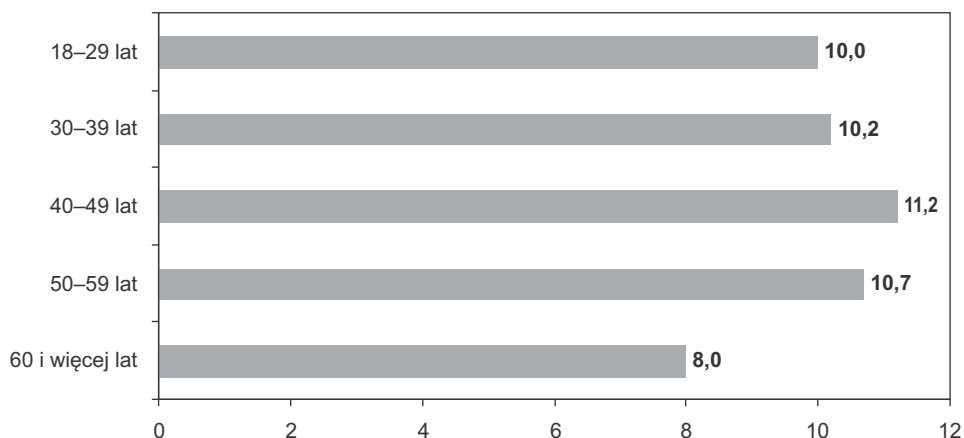
Uporczywe nękanie dotyka w Polsce co ósmą kobietę i co dwunastego mężczyznę. Ofiarami stalkingu są zatem częściej kobiety niż mężczyźni, ale – co należy z naciskiem podkreślić – niniejsze badanie nie potwierdza uprzednich rezultatów, z których jednoznacznie wynika, że ofiarami uporczywego nękania są przede wszystkim kobiety.

Wykres 13. Ofiary uporczywego nękania według płci (wskaźniki wiktyimizacji w %)*

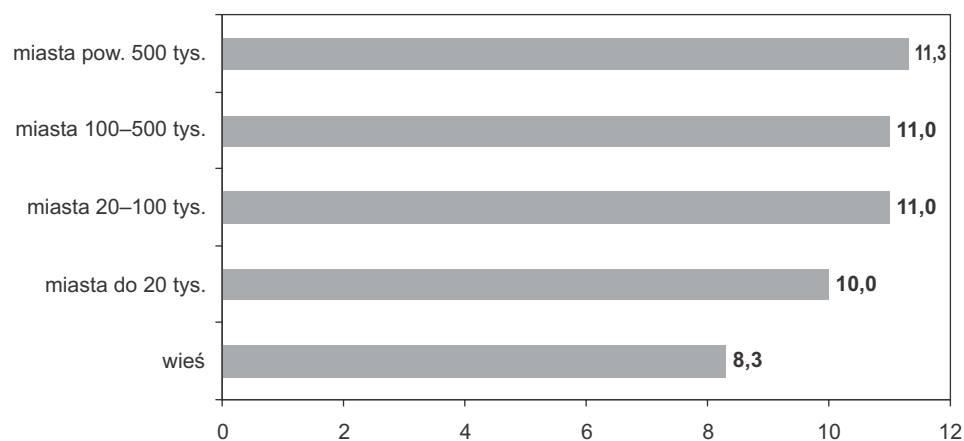
* Odsetki obliczono w odniesieniu do poszczególnych kategorii (a nie do ogółu ofiar).

Wiek w niewielkim stopniu różnicuje ofiary stalkingu, choć zdarza się to najczęściej czterdziestolatkom (40–49 lat), a najrzadziej tym, którzy ukończyli 60 lat. Należy ponadto podkreślić, że – wbrew rozpowszechnionej opinii – ofiary uporczywego nękania wcale nie wywodzą się najczęściej z najmłodszej grupy wiekowej.

Wykres 14. Ofiary uporczywego nękania według wieku (wskaźniki wiktyimizacji w %)*

* Odsetki obliczono w odniesieniu do poszczególnych kategorii (a nie do ogółu ofiar).

Miejsce zamieszkania zasadniczo nie różnicuje ryzyka stania się ofiarą stalkingu, jakkolwiek spotyka ono nieco częściej mieszkańców dużych i średnich miast (co dziewiąty), rzadziej małych (co dziesiąty), zdecydowanie zaś najrzadziej zdarza się ono na wsi – średnio co dwunastej osobie.

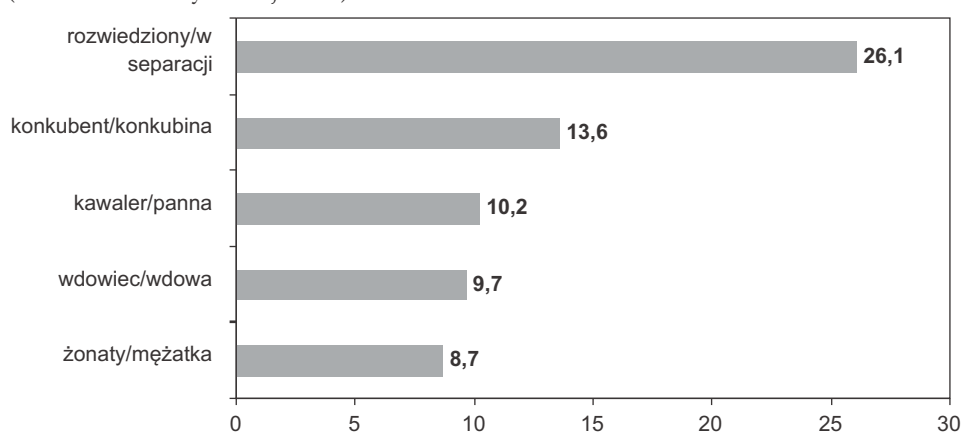
Wykres 15. Ofiary uporczywego nękania według miejsca zamieszkania (wskaźniki wiktyimizacji w %)*

* Odsetki obliczono w odniesieniu do poszczególnych kategorii (a nie do ogółu ofiar).

Istotny wpływ na podatność na stalking ma natomiast stan cywilny. Osoby rozwiedzione lub pozostające w separacji są trzykrotnie częściej narażone na

uporczywe nękanie (26%) niż będące w związkach małżeńskich (9%), co może pośrednio wskazywać, że do nękania dochodzi między byłymi małżonkami lub w związku z ich byłym małżeństwem. Wśród żyjących w konkubinacie niemal co siódma osoba była ofiarą stalkingu, a więc częściej niż wśród pozostających w formalnych związkach małżeńskich.

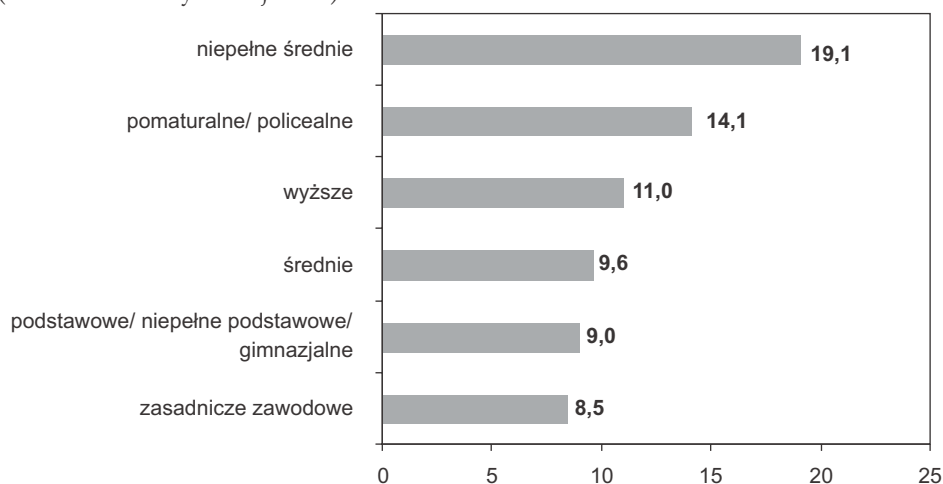
Wykres 16. Ofiary uporczywego nękania według stanu cywilnego (wskaźniki wiktymizacji w %)*

* Odsetki obliczono w odniesieniu do poszczególnych kategorii (a nie do ogółu ofiar).

Ofiary stalkingu mają najczęściej wykształcenie niepełne średnie; w tej grupie uporczywe nękanie dotknęło niemal co piątą osobę. Były one narażone na uporczywe nękanie dwukrotnie częściej niż osoby z wykształceniem podstawowym lub zasadniczym zawodowym. Wyższe są także – w porównaniu ze średnimi – wskaźniki wiktymizacji wśród osób z wykształceniem pomaturalnym (co siódma osoba) i wyższym (co dziewiąta). Może to jednak wynikać z większej świadomości naganności uporczywego nękania wśród lepiej wykształconych respondentów.

Wykres 17. Ofiary uporczywego nękania według wykształcenia
(wskaźniki wiktyimizacji w %)*

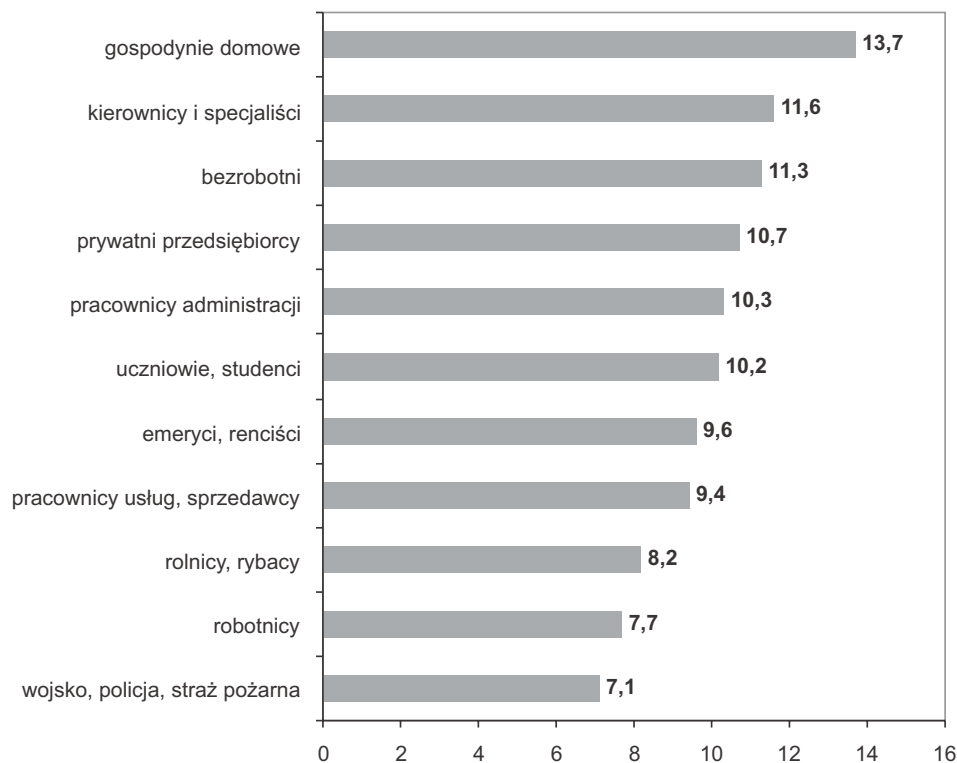

* Odsetki obliczono w odniesieniu do poszczególnych kategorii (a nie do ogółu ofiar).

Przynależność do określonej grupy społeczno-zawodowej również – choć w niewielkim stopniu – różnicuje podatność na stalking. Uporczywe nękanie dotknęło co siódmą gospodynię domową (14%), a więc znacznie częściej niż rolników lub robotników – co dwunasty (8%). Ponadprzeciętny jest odsetek ofiar stalkingu wśród osób pełniących funkcje kierownicze lub specjalistów (12%). Bycie ofiarą uporczywego nękania deklarował prawie co dziewiąty bezrobotny. Zdecydowanie mniejszy od przeciętnego był odsetek ofiar stalkingu wśród osób pracujących w wojsku, policji, straży pożarnej.

Wykres 18. Ofiary uporczywego nękania według grupy społeczno-zawodowej (wskaźniki wiktymizacji w %)*

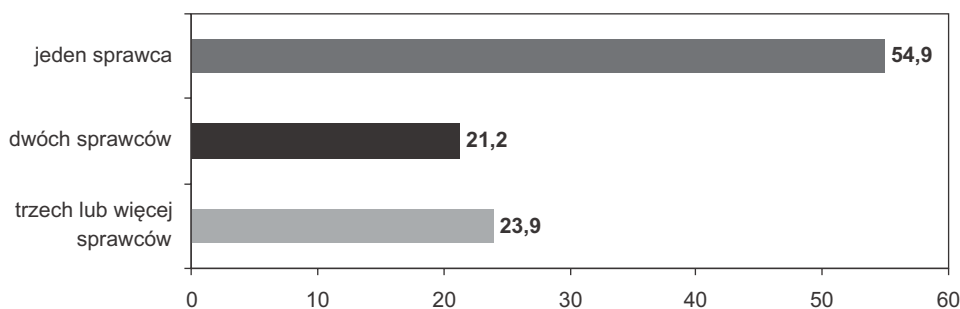
* Odsetki obliczono w odniesieniu do poszczególnych kategorii (a nie do ogółu ofiar).

3.5. Profil sprawcy

Ofiary ostatniego, uporczywego nękania pytano o płeć, wiek i liczbę prześladowców oraz o charakter relacji między nimi a sprawcą. Zebrano informacje od 86% poszkodowanych, co siódmy bowiem nie potrafił nic powiedzieć o sprawcach.

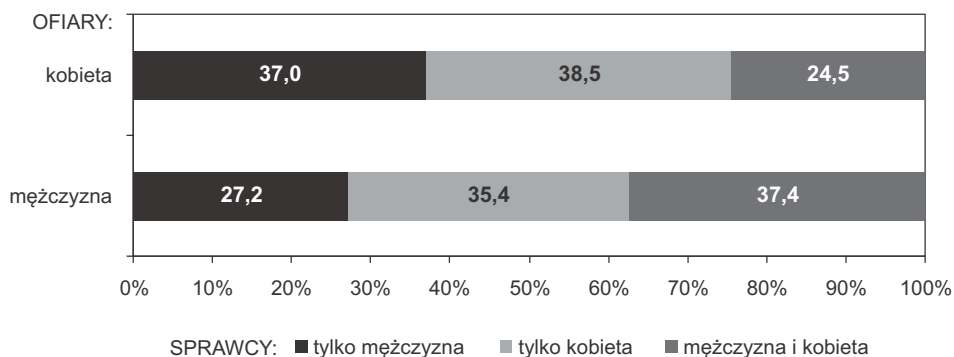
Pokrzywdzeni byli nękani ostatnim razem łącznie przez 1 855 osób. W 85% przypadków ustalono płeć prześladowców.

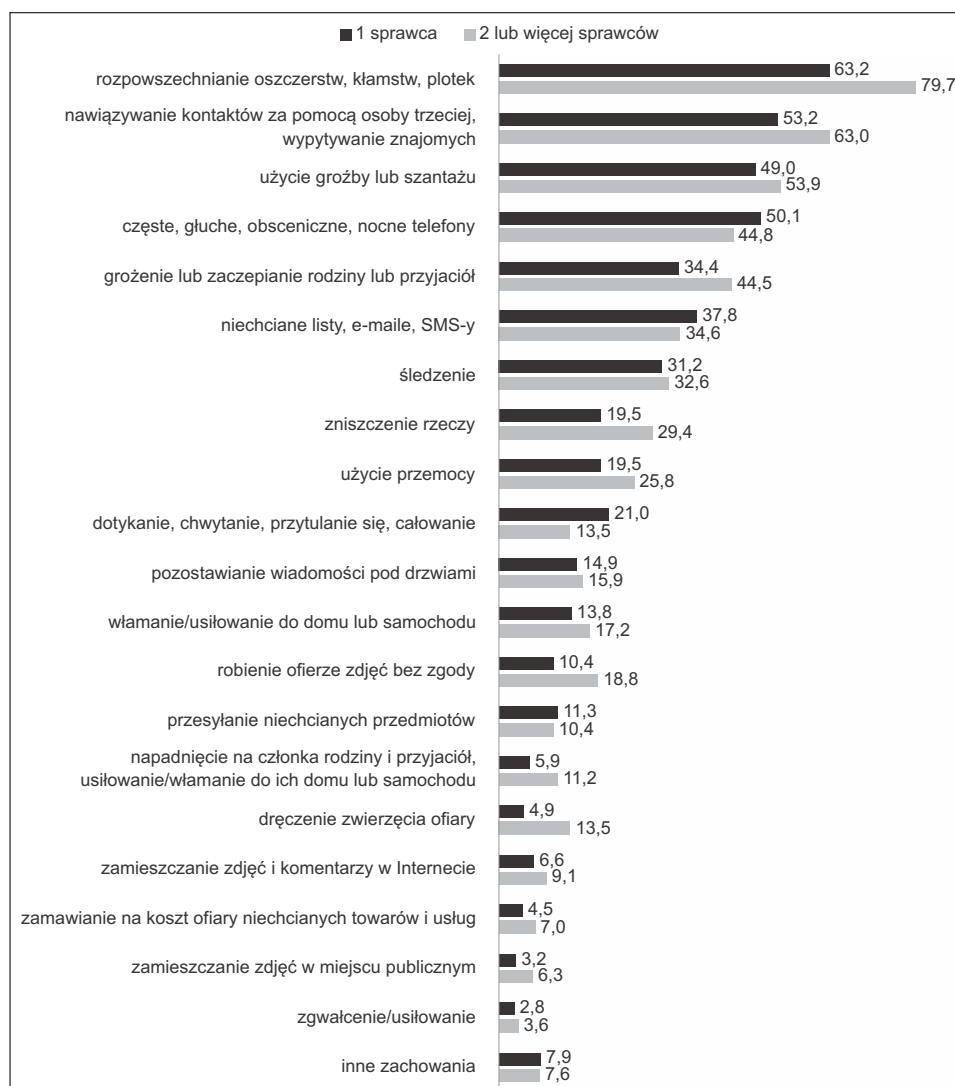
Okazuje się, że sprawcami stalkingu są w równym stopniu mężczyźni (51%), jak i kobiety (49%), co z pewnością stanowi spore zaskoczenie.

Wykres 19. Liczba sprawców uporczywego nękania (odsetki)

Ponad połowa ofiar była prześladowana przez jedną osobę, a 45% przez dwie lub więcej. Starano się więc udzielić odpowiedzi na pytanie, czy formy uporczywego nękania różnią się w przypadku jednego i wielu sprawców? Okazuje się, że sprawcy działający w grupie częściej podejmują działania wymagające większej organizacji (rozpowszechnianie oszczerstw i plotek, nawiązywanie kontaktów za pomocą osoby trzeciej, robienie zdjęć i zamieszczanie ich w miejscach publicznych). Ich działania są również poważniejsze w skutkach (zniszczenie rzeczy należących do ofiary, groźenie, zaczepianie rodziny i przyjaciół nękaney osoby). Czyny wielu sprawców są też częściej związane z większym okrucieństwem (dręczenie zwierząt ofiary, napadnięcie na członków rodziny i przyjaciół, użycie przemocy wobec ofiary). Brak jest natomiast różnic w odniesieniu do pozostałych poważnych czynów, takich jak włamanie i usiłowanie włamania do domu i samochodu, śledzenie oraz zgwałcenie lub jego usiłowanie.

Kobiety były najczęściej prześladowane tylko przez kobiety, w nieco mniejszym stopniu przez samych mężczyzn, a najrzadziej przez sprawców obu płci.

Wykres 20. Płeć sprawcy a płeć ofiary (odsetki)

Wykres 21. Formy uporczywego nękania a liczba sprawców (odsetki)*

* Odsetki nie sumują się do 100, gdyż respondenci mogli wskazać więcej niż jeden sposób uporczywego nękania.

Mężczyzn z kolei najczęściej nękali sprawcy obu płci, nieco rzadziej zaś prześladowcami okazywały się jedynie kobiety. Najmniej ofiar płci męskiej było dręczonych przez osoby tej samej płci.

Jeżeli chodzi o sposoby nękania ofiar, to w większości przypadków sprawcy i sprawczynie stosują podobne techniki. Różnica między formami zachowań kobiet i mężczyzn nie przekracza z reguły 4 punktów procentowych i nie jest

istotna statystycznie. Odnosi się to także do czynów, które stereotypowo można by uznać za bardziej „kobiece”: rozpowszechnianie oszczerstw, kłamstw i plotek, wydzwanianie, pisanie listów, e-maili i SMS-ów czy zamieszczanie zdjęć i komentarzy w Internecie.

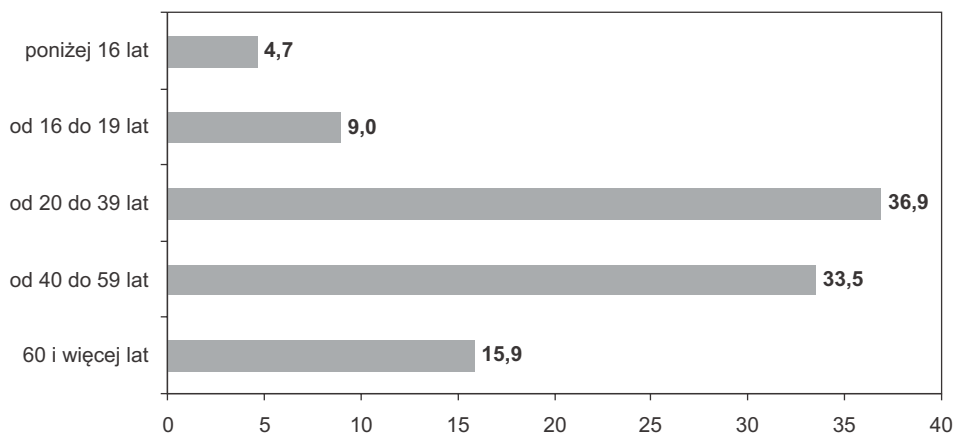
Poważniejsze różnice pod względem *modus operandi* ujawniły się jedynie w przypadku niektórych czynów agresywnych:

- użycia przemocy wobec ofiary w takich formach, jak szarpanie, kopanie czy użycie broni (30% sprawców i 13% sprawczyń).
- grożenia i zaczepiania przyjaciół osoby pokrzywdzonej (37% sprawców i 32% sprawczyń),
- napadu na osobę najbliższą i przyjaciół ofiary (8,6% sprawców i 4,4% sprawczyń),

oraz takich czynów, jak:

- włamanie (prawie 18% sprawców i nieco ponad 11% sprawczyń),
- zamieszczanie zdjęć ofiary w miejscach publicznych (4,5% sprawców i zaledwie jedna sprawczyni (0,4%)),
- śledzenie ofiary (35% sprawców i 26% sprawczyń)
- stosowanie groźby lub szantażu (45% sprawczyń i 54% sprawców).

Wykres 22. Wiek sprawcy (odsetki)

Uporczywego nękania dopuszczały się zdecydowanie najczęściej osoby w wieku 20–39 lat oraz 40–59 lat. Młodzi ludzie (do 20. roku życia) relatywnie najrzadziej popełniali czyny o znamionach stalkingu, co stanowi z pewnością spore zaskoczenie.

Wykres 23. Relacja między sprawcą a ofiarą (odsetki)*

* Odsetki nie sumują się do 100, gdyż respondenci mogli wskazać więcej niż jeden sposób uporczywego nękania.

** Mąż, żona, konkubent, konkubina, chłopak, dziewczyna.

Okolo 3/4 ofiar stwierdziło, że sprawcami ostatniego uporczywego nękania były osoby, które znali. Wynik ten jest znacznie niższy od uzyskanego w badaniu J. Skarżyńskiej-Sernaglii¹⁹, w którym w 88% przypadków istniała relacja znajomości między ofiarą a sprawcą. Pewnym zaskoczeniem jest natomiast fakt, że aż 26% poszkodowanych wskazywało jako prześladowców zupełnie nieznaną im osobę. Niemal identyczny odsetek pokrzywdzonych był szykanowany przez obecnych lub byłych życiowych partnerów. Nieco mniej – 1/5 ofiar – dręczyli koledzy lub koleżanki. Natomiast co siódmego poszkodowanego nękały osoby z pracy lub pracodawca, co może oznaczać, że mamy tu do czynienia z przejawami mobbingu. Co dziewiąta ofiara była prześladowana przez inne znane jej osoby (np. sąsiadów, lekarza, nauczyciela itp.).

Podsumowując dotychczasowe ustalenia, wypada stwierdzić, że sprawcami stalkingu są w równym stopniu mężczyźni, jak i kobiety. Tak wysoki odsetek udziału kobiet wśród sprawców zdecydowanie różni niniejsze rezultaty od wyników wielu innych badań. W uprzednim badaniu nad stalkingiem w Polsce odsetek sprawców – mężczyzn wyniósł, przykładowo, 82%²⁰. Zaskakuje ponadto fakt, że zachowań tego typu dopuszczają się częściej ludzie dojrzały i starsi

¹⁹ J. Skarżyńska-Sernaglia, *Stalking: od miłości...*, s. 77.

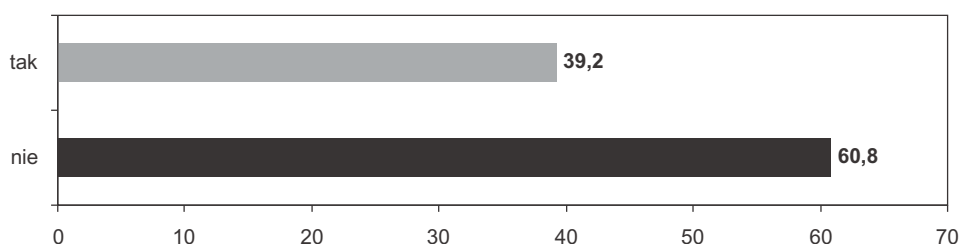
²⁰ Por. eadem, *Stalking w Polsce...*

niż młodzi (do 20. roku życia). Około 44% ofiar zostało pokrzywdzonych przez członków bliższej lub dalszej rodziny.

3.6. Zwracanie się o pomoc

Blisko 40% ofiar stalkingu zwróciło się do kogoś o pomoc w czasie ostatniego uporczywego nękania. Jednak zdecydowana większość pokrzywdzonych (61%) tego nie zrobiła.

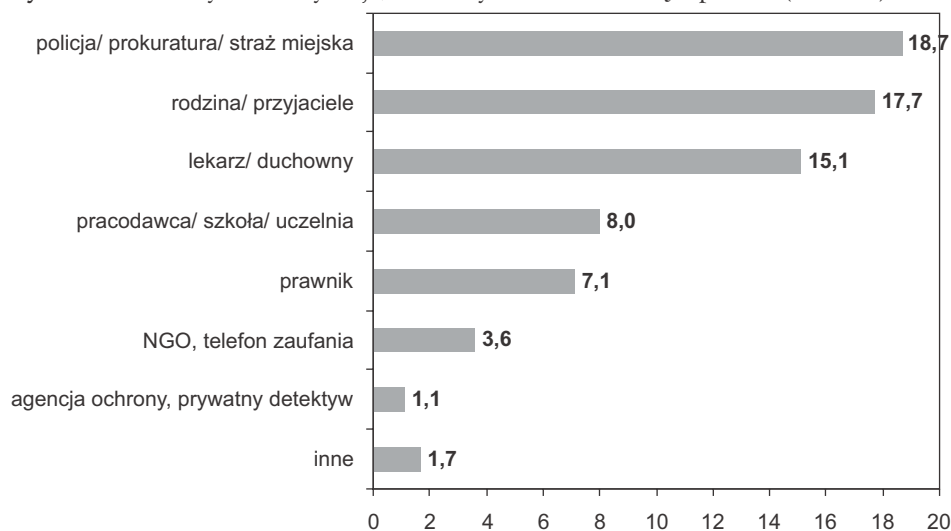
Wykres 24. Zwracanie się o pomoc (odsetki)

Do organów ścigania (policji, prokuratury) zwróciła się niemal co druga osoba spośród tych, które zdecydowały się szukać u kogoś pomocy. Jednakże, odsetek ofiar, które poinformowały organy ścigania, jest stosunkowo mały (19%), co oznacza, że organy te wiedzą zaledwie o niespełna co piątym zdarzeniu uporczywego nękania.

Wśród okoliczności towarzyszących decyzji zwrócenia się ze swoim problemem do organów ścigania istotną rolę odgrywała powaga zdarzenia. Znacznie częściej zgłaszano zdarzenia oceniane jako bardzo poważne (60%) niż dość poważne (40%) lub niezbyt poważne (30%). Nieco częściej zwracały się do organów ścigania pokrzywdzone kobiety (50%) niż mężczyźni (45%), ale różnice te nie są istotne statystycznie. Wiek również odgrywał istotną rolę: zdecydowanie najrzadziej informowały policję osoby młode (poniżej 30 lat) – niecałe 18%, niż w wieku 30–39 lat – 50% oraz powyżej 40 lat – około 60%. Częściej informowały policję ofiary mieszkające na wsi (56%) lub w małych miastach (50%) niż w dużych miastach (około 40%). Dwukrotnie częściej szukali pomocy u organów ścigania pokrzywdzeni, którzy byli rozwiedzeni lub pozostawali w separacji niż osoby pozostające w związkach (formalnych lub nieformalnych) lub w stanie wolnym.

Ofiary szukały również pomocy i wsparcia u innych osób i instytucji, niekiedy niezależnie od zawiadomienia organów ścigania. Najczęściej był to ktoś z członków rodziny, lekarz, terapeuta, pracodawca, ktoś z uczelni, szkoły, a także adwokat lub inny prawnik.

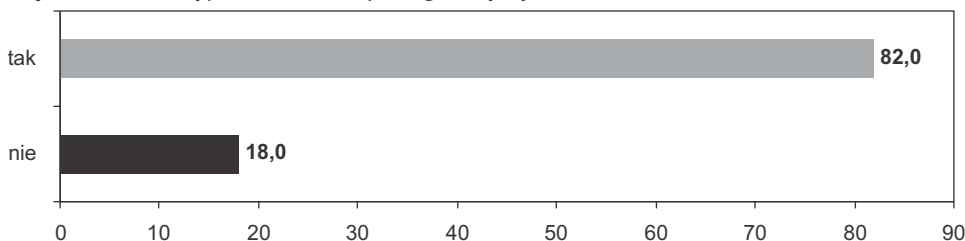
Wykres 25. Osoby lub instytucje, do których zwrócono się o pomoc (odsetki)*

* Odsetki obliczono w odniesieniu do ogółu ofiar uporczywego nękania. Nie sumują się one do 100, gdyż respondenci mogli zwrócić się o pomoc do więcej niż jednej osoby/ instytucji.

Prawie co szósty pokrzywdzony (18%) podzielił się swoim problemem z kimś z rodziny. O fachową pomoc lekarza, terapeuty, psychologa zwróciła się niemal co szósta ofiara uporczywego nękania, a co czternasta (7%) szukała pomocy u adwokata lub innego prawnika. O pomoc zwracano się również do pracodawcy, uczelni lub szkoły – postąpiła tak prawie co trzynasta osoba. Prawie co dwunasta kontaktowała się z organizacjami pozarządowymi lub skorzystała z telefonu zaufania.

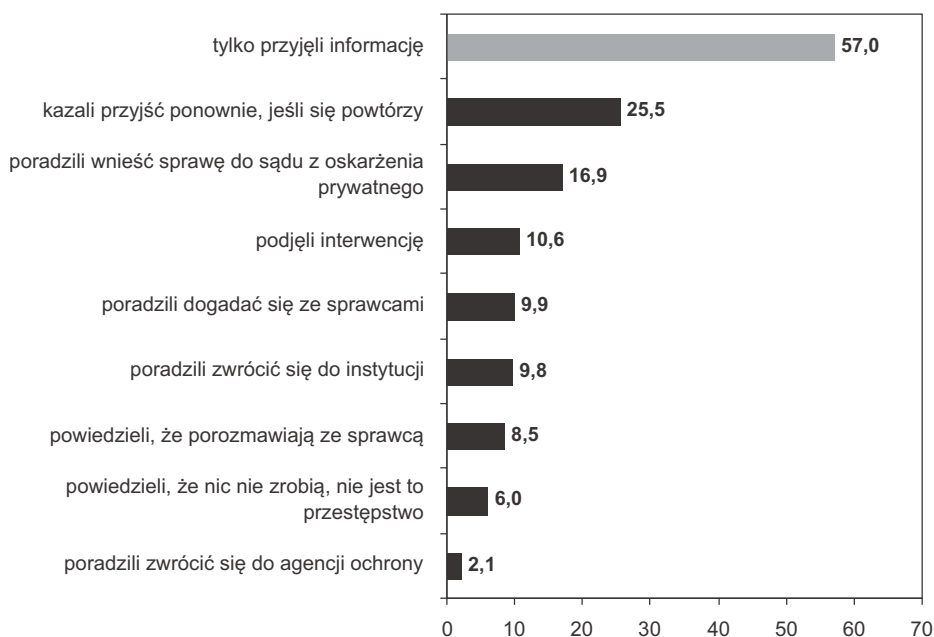
3.7. Reakcja organów ścigania

Wśród osób, które zwróciły się do organów ścigania w związku z ostatnim uporczywym nękaniami (19% ogółu poszkodowanych), na pytanie „co zrobiono w ich sprawie”, większość odpowiedziała, że przyjęto informację, ale w niemal co piątym przypadku nie uczyniono nawet tego lub/oraz przekonano ofiarę, że nie warto zgłaszać takiej sprawy.

Wykres 26. Przyjęcie informacji o uporczywym nękanii (odsetki)*

* Odsetki obliczono w odniesieniu do 175 osób, które zwróciły się do policji lub prokuratury.

W ponad połowie przypadków (spośród 144 ofiar) ograniczono się wyłącznie do przyjęcia informacji o uporczywym nękanii, natomiast co szesnastemu pokrzywdzonemu powiedziano, że nic nie da się zrobić, bo nie jest to przestępstwo.

Wykres 27. Reakcja organów ścigania (odsetki)*

* Odsetki obliczono w odniesieniu do 144 osób, od których przyjęto informację o ostatnim uporczywym nękanii. Nie sumują się one do 100, gdyż organy ścigania mogły podjąć kilka działań.

Co czwartej osobie, od której przyjęto informację, powiedziano, aby przyszła ponownie, gdy nękanie się powtórzy, a co szóstej poradzono, aby wniosła sprawę z oskarżenia prywatnego. W co dziesiątym przypadku podjęto interwencję.

Niezależnie od przyjęcia informacji sugerowano, aby samemu dogadać się ze sprawcą (co dziesiątej ofierze). Niekiedy obiecywano rozmowę ze sprawcą lub sprawcami (8%), co dziesiątej zaś ofierze poradzono, aby zwróciła się do wyspecjalizowanej instytucji.

3.8. Powody ustania uporczywego nękania

W 80% przypadków uporczywe nękanie ustało. Niemal w jednej trzeciej (30%) przypadków sprawcy znudziło się nękanie, prawie co szósty został przekonany, że nie należy tak robić, a co siódmy przestraszył się konsekwencji. W jednym na dziesięć przypadków powodem zaprzestania procederu nękania był fakt ukarania sprawców. Należy jednak z naciskiem podkreślić, że w aż co piątym przypadku powodem zaprzestania nękania była zmiana trybu życia ofiary, najprawdopodobniej utrudniająca lub uniemożliwiająca kontakt ze sprawcą.

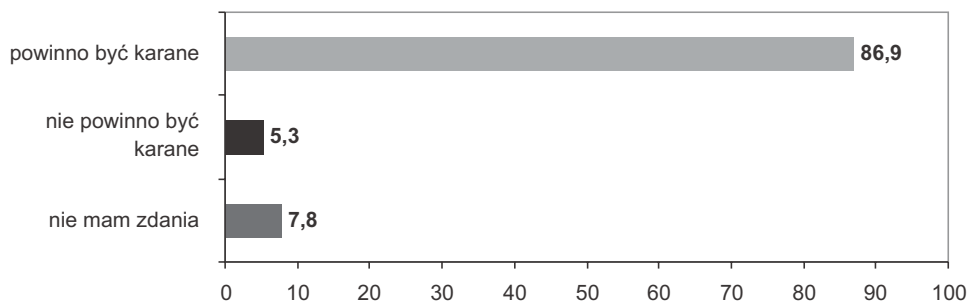
Wykres 28. Powody ustania uporczywego nękania (odsetki)*

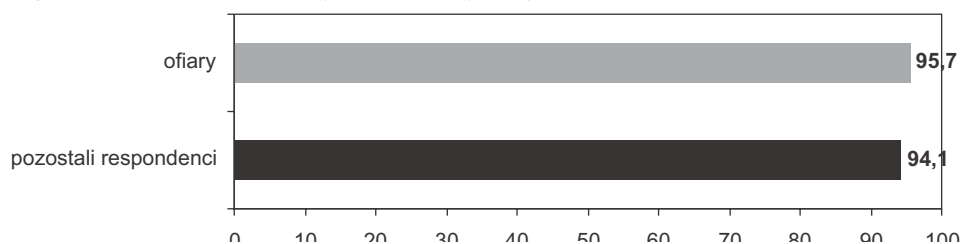
3.9. Skłonność do penalizacji

Za karaniem uporczywego nękania opowiada się prawie 90% respondentów. Jedynie co dwudziesty badany jest temu przeciwny, a co trzynasty nie ma w tej kwestii wyrobionej opinii²¹.

²¹ Ostatnia kategoria odpowiedzi zostanie pominięta w dalszych analizach. Po takim przekształceniu odsetek opowiadających się za karaniem sprawców stalkingu sięga już prawie 95%.

Wykres 29. Skłonność do penalizacji uporczywego nękania (odsetki)

Wbrew oczekiwaniom, ofiary uporczywego nękania praktycznie nie różnią się od reszty badanych pod względem skłonności do penalizacji stalkingu (różnica poniżej 2 punktów procentowych).

Wykres 30. Skłonność do penalizacji uporczywego nękania (odsetki)*

* Odsetki obliczono w odniesieniu do poszczególnych kategorii.

Nieznacznie wyższy (o niespełna 3 punkty procentowe) jest odsetek osób opowiadających się za karaniem prześladowców wśród tych ofiar, które były nękanane w ciągu ostatnich 5 lat. Niewątpliwie osobom takim pozostaje jeszcze w pamięci obraz ostatniego prześladowania i silniejsza może być u nich chęć odpłaty.

Kobiety nieco częściej od mężczyzn karałyby osoby uporczywie nękające innych, różnica jednak ze względu na płeć – analogicznie jak uprzednio – jest bardzo mała (zaledwie 4 punkty procentowe).

Skłonność do penalizacji stalkingu jest praktycznie taka sama wśród badanych należących do różnych grup wiekowych i utrzymuje się na poziomie około 95%. Jedynie osoby najstarsze i najmłodsze są nieco bardziej permissive (93%).

Stan cywilny badanych też nie uwidacznia znaczących różnic w tej mierze. Skłonność do karania sprawców stalkingu jest najniższa wśród kawalerów, panien i osób pozostających w nieformalnych związkach partnerskich (nadal jest to jednak 93%), a najwyższa wśród rozwiedzionych i pozostających w separacji

(ok. 97%). Najwyższy odsetek zwolenników penalizacji stalkingu wśród rozwiedzionych i pozostających w separacji wynika z ponad dwukrotnie wyższego udziału ofiar nękania w tej właśnie grupie.

Co ciekawe, wysoka skłonność do karania uporczywego nękania utrzymuje się wśród badanych bez względu na wielkość miejscowości zamieszkania. Nieznacznie niższa jest ona jedynie, co znamienne, w największych miastach.

Zaskakujące jest również i to, że – wbrew ustaleniom wielu innych badań poświęconych punitywności polskiego społeczeństwa – poziom wykształcenia praktycznie nie różnicuje skłonności do penalizacji stalkingu (różnica w tej mierze nie sięga nawet 2 punktów procentowych).

Podsumowując, należy podkreślić, że odsetek osób opowiadających się za wprowadzeniem w Polsce penalizacji uporczywego nękania jest bardzo wysoki – sięga prawie 90%. Przy czym, co również znamienne, utrzymuje się on na analogicznym poziomie, bez względu na cechy społeczno-demograficzne badanych oraz ich doświadczenia, jeśli idzie o bycie ofiarą nękania.

4. Podsumowanie

Zjawisko uporczywego nękania (stalking) nie było dotąd w Polsce przedmiotem szeroko zakrojonych badań²². Nieznana więc była bliżej rzeczywista skala tego zjawiska, a także jego formy oraz skutki. Dlatego Minister Sprawiedliwości zwrócił się do Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości z prośbą o przeprowadzenie takiego badania²³. Zostało ono zrealizowane przez TNS – OBOP pod koniec grudnia ubiegłego roku na reprezentatywnej, losowej próbie gospodarstw domowych techniką wywiadu telefonicznego (CATI). W badaniu wzięło udział ponad 10 tys. respondentów, a więc dziesięciokrotnie więcej niż w typowych badaniach opinii publicznej, co zwiększa niewątpliwie wiarygodność uzyskanych rezultatów²⁴.

²² Jak już sygnalizowano, w 2006 r. przeprowadzono wprawdzie badanie na ten temat na próbie 2 000 osób (Justyna Skarżyńska-Sernaglia, op. cit.), brak jednak bliższych danych zarówno odnośnie do jego metodologii i sposobu realizacji, jak też – co niemniej istotne – roboczej definicji uporczywego nękania.

²³ Jego koncepcję oraz narzędzie pomiaru opracował zespół pracowników Instytutu oraz dr Dagmara Woźniakowska-Fajst (specjalizująca się w problematyce stalkingu). Zespołem badawczym kierował dyrektor IWS, prof. dr hab. Andrzej Siemaszko.

²⁴ Badanie to było bowiem w istocie typowym surveyem wiktyimizacyjnym, te zaś – ze względu na konieczność uzyskania odpowiedniej do rzetelnych analiz statystycznych liczby ofiar – wymagają dużych prób, nieporównanie większych niż w rutynowych badaniach opinii publicznej.

Ofiarą uporczywego nękania padł co dziesiąty respondent²⁵ (9,9%), a więc nadspodziewanie dużo. Gdyby ekstrapolować ten rezultat na całą populację Polaków w wieku powyżej 18 lat (a są ku temu podstawy, jako, że próba była losowa), to można by szacować, że ofiarą tego procederu padło (kiedykolwiek w życiu) około 3 mln dorosłych obywateli naszego kraju.

W przeszło połowie przypadków uporczywe nękanie miało miejsce wielokrotnie, 80% ofiar zaś doświadczyło stalkingu w ciągu ostatnich pięciu lat.

Uporczywe nękanie trwało przeciętnie rok (najczęściej od tygodnia do trzech miesięcy). Warto jednak podkreślić, że aż 15% ofiar dręczono co najmniej trzy lata, co piąta zaś oświadczyła, że trwa ono nadal.

Najczęstszymi sposobami nękania było: rozpowszechnianie oszczerstw, kłamstw i plotek (70% wskazań), nawiązywanie kontaktu za pomocą osób trzecich (55% wskazań), stosowanie gróźb lub szantażu oraz „szykanowanie telefoniczne” (niespełna połowa wskazań). Co trzecia ofiara wskazywała również na zaczepianie lub grożenie komuś z rodziny, śledzenie jej oraz niechcianą korespondencję. Wypada przy tym podkreślić, że uporczywe nękanie przejawiało się najczęściej w wielu formach jednocześnie (np. śledzenie – nagabywanie przez telefon – próby nawiązania kontaktu *via* osoby trzecie).

Aż 3/4 ofiar oceniło ostatnie uporczywe nękanie jako (bardzo lub dość) poważne, w tym co trzecia – jako bardzo poważne. Te niezmiernie wysokie odsetki świadczą niewątpliwie, jak dużym jest ono utrapieniem, zgoła problemem społecznym. Potwierdzają to również deklarowane skutki stalkingu. Blisko 70% ofiar odczuło negatywne skutki uporczywego nękania. Ponad połowa miała problemy natury psychicznej (przygnębienie, depresja, stany lękowe), co czwarta zaś ofiara deklarowała dolegliwości fizyczne (ból, wymioty, zaburzenia łaknienia). O ich powadze świadczy też fakt, że aż 45% badanych ofiar korzystało z pomocy lekarskiej. 1/3 pokrzywdzonych poniosła również finansowe lub „życiowe” konsekwencje stalkingu (koszty porad prawnych, konieczność zmiany trybu życia, numeru telefonu, czasami nawet miejsca zamieszkania).

Wprawdzie, zgodnie z oczekiwaniami, ofiarami stalkingu są częściej kobiety (11%) niż mężczyźni (8%), jednak różnice ze względu na płeć są minimalne, o wiele mniejsze niż w innych badaniach poświęconych problematyce uporczywego nękania. Co ciekawe, również i wiek w niewielkim stopniu różnicuje ofiary tego procederu, choć stykają się z nim nieco rzadziej najstarsi (60 i więcej lat). Brak również istotnych różnic (z wyjątkiem wsi, gdzie odsetek ofiar jest zdecydowanie najniższy) ze względu na miejsce zamieszkania. Spore różnice istnieją

²⁵ Co ósmy zaś zetknął się z przypadkiem uporczywego nękania kogoś z rodziny lub znajomych.

natomiast pod względem stanu cywilnego: osoby rozwiedzione lub żyjące w separacji są trzykrotnie częściej narażone na stalking niż pozostające w związkach małżeńskich. Ponadprzeciętną podatność na uporczywe nękanie wykazują również żyjący w konkubinacie. Ofiary stalkingu zdecydowanie najczęściej mają wykształcenie niepełne średnie.

Sprawcami stalkingu są w takim samym stopniu mężczyźni, jak i kobiety, co z pewnością stanowi spore zaskoczenie. Ponad połowa ofiar była uporczywie nękana przez jednego sprawcę, a 45% – przez dwóch lub więcej. Ponad połowa (51%) sprawców była w wieku do lat 40, w tym niespełna 14% w wieku poniżej 19 lat.

Wprawdzie, zgodnie z oczekiwaniami, prześladowcami były najczęściej osoby znane ofiarom (z czego w co czwartym przypadku był to – obecny lub były – partner), to zasygnalizować wypada nadspodziewanie wysoki udział nieznajomych (1/4 wskazań).

Blisko 40% ofiar stalkingu zwróciło się o pomoc, z czego co druga (czyli 20% ofiar, a zatem nadspodziewanie mało) do szeroko pojętych organów ścigania, niespełna połowa zaś – do rodziny. O fachową pomoc lekarza, terapeuty lub psychologa zwróciło się blisko 15% pokrzywdzonych, co czternasty zaś szukał porady prawnika.

Za penalizacją uporczywego nękania opowiada się aż 87% badanych²⁶, przeciw – 5%, zaś 8% respondentów nie miało w tej kwestii wyrobionego zdania. Kryminalizacja tego procederu spotkałaby się więc z olbrzymim poparciem opinii publicznej.

5. Aneks. Zestawienie tabelaryczne wybranych rezultatów

Rozmiary i formy

Tabela 1. Uporczywe nękanie (kiedykolwiek)*

	n	%
tak	999	9,8
nie	9110	89,3
nie pamiętam	91	0,9
OGÓŁEM	10200	100,0

* Czy kiedykolwiek była Pani/był Pan przez kogoś uporczywie nękana/nękanym?

²⁶ Podkreślić przy tym wypada, że pytanie o to, czy uporczywe nękanie powinno podlegać karze, zadawano wszystkim 10 tys. respondentom, a więc nie tylko jego ofiarom.

Tabela 2. Uporczywe nękanie (w ciągu 5 lat poprzedzających badanie)*

	n	%
tak	783	78,4
nie	198	19,9
nie pamiętam	17	1,7
OGÓŁEM	998	100,0

* Czy uporczywe nękanie zdarzyło się w ciągu ostatnich 5 lat (od 2005 r.)?

Tabela 3. Uporczywie nękanie przez kogoś z rodziny/znajomych*

	n	%
tak	1334	13,1
nie	8866	86,9
OGÓŁEM	10200	100,0

* Czy słyszał(a) Pan(i), o tym, że ktoś z Pana(i) rodziny lub znajomych był uporczywie nękanym?

Tabela 4. Formy uporczywego nękania*

	Ogółem		Mężczyźni		Kobiety	
	n	%	n	%	n	%
częste, głucho, obsceniczne, nocne telefony	463	46,8	178	45,8	286	47,5
niechciane listy, e-maile, SMS-y	346	34,9	144	37,0	202	33,6
zamawianie na koszt ofiary niechcianych towarów lub usług	63	6,4	28	7,2	35	5,8
przesyłanie niechcianych przedmiotów	105	10,6	29	7,5	76	12,6
pozostawianie wiadomości pod drzwiami	156	15,8	70	18,0	87	14,5
nawiązywanie kontaktów za pomocą osoby trzeciej	547	55,2	211	54,2	336	55,9
rozpowszechnianie oszczerstw, kłamstw, plotek	681	68,7	267	68,5	414	68,9
robienie zdjęć bez zgody	136	13,7	65	16,7	70	11,6
zamieszczanie zdjęć i komentarzy w publicznym miejscu	41	4,1	22	5,7	19	3,2
zamieszczanie zdjęć i komentarzy w Internecie	70	7,1	34	8,7	36	6,0
dręczenie zwierzęcia	86	8,6	42	10,8	44	7,3
zniszczenie rzeczy	236	23,8	113	29,0	123	20,4
włamanie/usiłowanie do domu lub samochodu	156	15,8	69	17,7	87	14,5
śledzenie	311	31,4	126	32,4	185	30,7

grożenie lub zaczepianie rodziny lub przyjaciół	365	36,8	138	35,5	227	37,7
napadnięcie na członka rodziny lub kogoś z przyjaciół	91	9,1	42	10,8	49	8,1
użycie groźby lub szantażu	486	49,1	185	47,6	301	50,1
użycie przemocy	220	22,2	91	23,4	129	21,4
dotykanie, chwytanie, przytulanie się, całowanie	160	16,2	60	15,4	101	16,8
zgwałcenie/usiłowanie zgwałcenia	39	4,0	12	3,1	28	4,7
inne	78	7,9	28	7,2	50	8,3
OGÓŁEM	999		395		603	

* Liczba oraz procent ofiar, które były uporczywie nękanе w określony sposób.

Skutki

Tabela 5. Problemy emocjonalne i psychiczne

	n	%
gniew, złość, irytacja	364	71,7
przygnębienie, depresja	358	70,5
utrata poczucia bezpieczeństwa, lęki, strach	350	69,1
obawa przed wyjściem z domu	173	34,2
rozkojarzenie, gonitwa myśli	156	30,8
agresja	125	24,6
atak paniki	98	19,3
urojenia, natręctwo myśli	59	11,7
myśli samobójcze	50	9,8
próba(y) samobójcza(e)	20	4,0
nerwica	9	1,8
inne zaburzenia	6	1,2
OGÓŁEM	508	

Tabela 6. Dolegliwości fizyczne

	n	%
bóle głowy, serca, żołądka itp.	160	74,1
bezsenność, zaburzenia snu	144	66,7
objawy zmęczenia, osłabienie	129	59,4
utrata lub zwiększenie apetytu	91	42,3
zranienie(a) zadane przez sprawcę/sprawców	53	24,3
wymioty, biegunka, nudności	47	21,8
inne dolegliwości	12	5,5
zawał /wylew/wzrost ciśnienia	8	3,6
problemy zdrowotne (ogólnie)	3	1,4
OGÓŁEM	217	

Tabela 7. Problemy życiowe i finansowe

	n	%
unikanie niektórych miejsc, ludzi, sytuacji	155	50,0
pogorszenie funkcjonowania w pracy lub w życiu rodzinnym	130	41,9
zerwanie lub ograniczenie kontaktów z rodziną lub znajomymi	111	35,8
rozpoczęcie palenia lub zwiększenie liczby wypalanych papierosów	108	35,0
zmiana dotychczasowego trybu życia	88	28,4
zmiana numeru telefonu	83	26,8
koszty leczenia, terapii	82	26,4
rozpoczęcie lub zwiększenie liczby/częstotliwości zażywania środków uspokajających, psychotropowych, narkotyków	74	24,0
koszty porad prawnych	62	20,0
utrata pracy	49	15,7
zmiana pracy	48	15,5
odkupienie lub naprawienie zniszczonych rzeczy	40	13,0
zmiana miejsca zamieszkania	35	11,3
rozpoczęcie lub zwiększenie ilości pitego alkoholu	33	10,7
inne koszty finansowe (utrata premii, pożyczka)	22	7,1
zmiana adresu e-mailowego	21	6,8
koszty instalacji systemu alarmowego	20	6,5
inne problemy	12	3,9
pogorszenie stanu zdrowia	8	2,5
OGÓŁEM	310	

Tabela 8. Problemy życiowe i finansowe ogółem

	n	%
zmiana stylu życia	231	74,7
pogorszenie jakości życia	198	64,0
koszty finansowe	159	51,4
inne problemy	20	6,3
OGÓŁEM	310	

Charakterystyka ofiar

Tabela 9. Płeć

	n	%
mężczyzna	395	39,6
kobieta	603	60,4
OGÓŁEM	998	100,0

Tabela 10. Wiek

	n	%
18–29 lat	240	24,0
30–39 lat	186	18,6
40–49 lat	181	18,2
50–59 lat	203	20,3
60 i więcej lat	189	18,9
OGÓŁEM	999	100,0

Tabela 11. Wykształcenie

	n	%
niepełne podstawowe, podstawowe	138	13,9
gimnazjalne	31	3,1
zasadnicze zawodowe	231	23,1
niepełne średnie	66	6,6
średnie ogólnokształcące	114	11,4
średnie zawodowe	198	19,8
pomaturalne, policealne	49	4,9
wyższe licencjackie lub zawodowe	45	4,5
wyższe magisterskie	127	12,7
OGÓŁEM	999	100,0

Tabela 12. Stan cywilny

	n	%
żonaty/meżatka	514	51,4
konkubent/konkubina	14	1,4
kawaler/panna	266	26,7
rozwódziona/rozwódziona/ pozostaje w separacji	93	9,4
wdowiec/wdowa	111	11,1
OGÓŁEM	998	100,0

Tabela 13. Przynależność do grupy społeczno-zawodowej

	n	%
kierownicy i specjaliści	101	10,1
prywatni przedsiębiorcy	78	7,9
rolnicy, rybacy	57	5,7
robotnicy	91	9,1
pracownicy administracyjno-biurowi	99	9,9
pracownicy usług i sprzedawcy	78	7,9
wojsko, policja, straż pożarna itp.	7	0,7
gospodynie domowe	52	5,2
emeryci i renciści	269	26,9
uczniowie i studenci	112	11,2
bezrobotni	54	5,4
OGÓŁEM	998	100,0

Tabela 14. Miejsce zamieszkania

	n	%
wieś	315	31,5
miasto do 20 tys.	132	13,2
miasto od 20 do 100 tys.	218	21,9
miasto od 100 do 500 tys.	196	19,6
miasto powyżej 500 tys.	138	13,8
OGÓŁEM	999	100,0

Skłonność do penalizacji

Tabela 15. Skłonność do penalizacji wśród ofiar

Czy kiedykolwiek była Pani/był Pan przez kogoś uporczywie nękaną?		Skłonność do penalizacji uporczywego nękania		
		tak	nie	OGÓŁEM
tak	%	95,7	4,3	100,0
nie	%	94,1	5,9	100,0
OGÓŁEM	%	94,2	5,8	100,0

Tabela 16. Skłonność do penalizacji wśród ofiar (w ciągu 5 lat poprzedzających badanie)

Czy uporczywe nękanie zdarzyło się w ciągu ostatnich 5 lat?		Skłonność do penalizacji uporczywego nękania		
		tak	nie	OGÓŁEM
tak	%	96,8	3,2	100,0
nie	%	94,0	6,0	100,0
OGÓŁEM	%	94,2	5,8	100,0

Tabela 17. Skłonność do penalizacji a płeć

Płeć		Skłonność do penalizacji uporczywego nękania		
		tak	nie	OGÓŁEM
kobieta	%	96,0	4,0	100,0
mężczyzna	%	92,2	7,8	100,0
OGÓŁEM	%	94,2	5,8	100,0

Tabela 18. Skłonność do penalizacji a wiek

Wiek		Skłonność do penalizacji uporczywego nękania		
		tak	nie	OGÓŁEM
18–29 lat	%	93,0	7,0	100,0
30–39 lat	%	95,5	4,5	100,0
40–49 lat	%	94,6	5,4	100,0
50–59 lat	%	95,7	4,3	100,0
60 i więcej lat	%	92,9	7,1	100,0
OGÓŁEM	%	94,2	5,8	100,0

Tabela 19. Skłonność do penalizacji a stan cywilny

Stan cywilny		Skłonność do penalizacji uporczywego nękania		
		tak	nie	OGÓŁEM
żonaty/mężatka	%	95,0	5,0	100,0
konkubent/konkubina	%	92,8	7,2	100,0
kawaler/panna	%	92,6	7,4	100,0
rozwódziona/rozwódziona/ pozostaje w separacji	%	96,8	3,2	100,0
wdowiec/wdowa	%	93,3	6,7	100,0
OGÓŁEM	%	94,2	5,8	100,0

Tabela 20. Skłonność do penalizacji a miejsce zamieszkania

Miejsce zamieszkania		Skłonność do penalizacji uporczywego nękania		
		tak	nie	OGÓŁEM
wieś	%	95,0	5,0	100,0
miasto do 20 tys.	%	95,3	4,7	100,0
miasto od 20 do 100 tys.	%	94,1	5,9	100,0
miasto od 100 do 500 tys.	%	93,5	6,5	100,0
miasto powyżej 500 tys.	%	91,8	8,2	100,0
OGÓŁEM	%	94,2	5,8	100,0

Tabela 21. Skłonność do penalizacji a wykształcenie

Wykształcenie		Skłonność do penalizacji uporczywego nękania		
		tak	nie	OGÓŁEM
podstawowe i gimnazjum	%	93,5	6,5	100,0
zasadnicze zawodowe	%	95,3	4,7	100,0
średnie i pomaturalne	%	93,8	6,2	100,0
wyższe licencjackie i magisterskie	%	94,4	5,6	100,0
OGÓŁEM	%	94,2	5,8	100,0